

Balácsi László ny. unitárius mb.püspök-főjegyző írását olvashatjuk alant.

A Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség és a Gyula és Környéke Szórványgyülekezet presbitériuma **2015. július 12-én, vasárnap** tartotta az immár negyedszázada szervezett **Alföldi Unitárius Búcsút**. Ebben az évben Bartók Béla, az egyik legnagyobb magyar zeneszerző, aki unitárius volt, halálának 70. évfordulójára emlékeztek népdalgyűjtéseiből való bemutatással, róla szóló versekkel, életművének méltatásával.

BARTÓK BÉLA –70 éve halt meg

(1881. március 25. Nagyszentmiklós - 1945. szeptember 26.
New York)

Bartók Béla halálának 70. évfordulójáról emlékezünk meg 2015-ben határainkon kívül és belül. Bartók nagyságát mutatja már az is, hogy az alább idézendő mondata akkor hangzott el, amikor mások ifjúságuknak abban az időszakában egészen mással voltak, vannak, lehetnek elfoglalva. 22 éves korában írta ezeket:

„Kell, hogy minden ember, midőn férfiúvá fejlődött, megállapítsa, minő ideális cél érdekében akar küzdeni, hogy e szerint alakítsa egész munkálkodásának, minden cselekedetének mineműségét. Én részemről egész életemben minden téren mindenkor és minden módon egy célt fogok szolgálni: a magyar nemzet és magyar haza javát. Azt hiszem, eddig is tanújelét adtam e szándékomnak, kevésbé jelentős és fontosabb cselekedeteimmel, amelyek csekély erőmből kitellettek...”

Nem akar ez az emlékezés életrajz lenni. Minden adat megtalálható lexikonokban, eddig megjelent könyvekben, folyóiratok, magazinok, szakkiadványok – remélhetőleg - tele lesznek méltatásokkal, vagy újabb könyvek is jelenhetnek meg a legnagyobb magyar zeneszerzőnk egyikéről, akiről „a példamutató nagy ikerpár” / ahogy Illyés Gyula nevezi őket halhatatlan versében / másik tagja, Kodály Zoltán azt írja:”...világszerte a legtöbbet játszott szerzők egyike. Noha világszerte sokan vannak, akik a régihez, megszokotthoz ragaszkodva nem szívesen hallják az új hangot. És valahányszor előadják egy művét, egy percre Magyarországra is gondolnak, ha nem többet, annyit: mégsem lehet utolsó ország, ahol ilyesmi megterem.” – Nem szándékszik ez az írás zeneművészetének elemzője sem lenni, ez a szakértők feladata, és valószínű, hogy ebben az évben újra és újra megteszik, hogy igazzá legyen a pályatárs álma: „Bartók diadalmas, végleges hazatérésének feltétele a zeneileg művelt ország...Ha majd egykor eljut művésze azokhoz is, akiktől ered, a dolgozó néphez, s az megérti, akkor lesz magyar zenekultúra.” Ez az év is talán arra is jó lesz, hogy ebben a kérdésben elemzések szülessenek, hol tartunk a nagy örökséggel való sáfárkodásban. Kodály kettejük munkálkodása kapcsán elmondja: „A nép zenéjében való elmélyedés megmutatta, hogy él még itt egy régi, eredeti, értékes, csak fejlődésében megrekedt zenekultúra, amit ki lehet emelni a rárakódott törmelékből, s amire lehet magasabb művészetet építeni.”

Nemzeti nagyjaink évfordulós ünnepei vagy nemzeti történelmünk évfordulói kapcsán el kell mondjuk, hogy sokszor érthetetlenül agyonütjük vagy elfelejtjük ezeket az ünnepeket. Ezekre nem egy példa volt a rendszerváltoztatás óta. Vajon Bartókkal is meggesik-e ez és továbbra is fennmarad alkotótársa fájdalom?

Időszerű felvetni a kérdést, hogyan sáfárkodik hagyatékával szűkebb hazája, Magyarország. Felhasználja-e saját kultúrája emelésére, táplálására, merit-e belőle annyit, amennyit meríthetne?

Az alföldi füzesgyarmati unitárius templomban 2006-ban emléktáblát avattunk születésének 125. évfordulóján a Sárréti Hagyományörző 100 Tagú Népdalkör (Füzesgyarmat, Vésztő, Szeghalom, Körösladány) részvételével csupa Bartók-szerzeményeket, általa gyűjtött, feldolgozott anyagot adtunk elő. Akkor panaszoltuk el azt, hogy a jubileumi Bartók Bizottság tagjai közé nem hívták meg a Magyarországi Unitárius Egyházat! Azt az egyházat, amelynek haláláig tagja volt, amelyhez saját elhatározásából csatlakozott. Azt az egyházat, amelynek második legnagyobb hazai gyülekezete, a budapesti Hőgyes Endre utcai egyházközség több mint egy évtizede az ő nevét viseli, templomában őrizve egy csodálatos fából faragott emlékművet. Azt az egyházat, amely 35 évi távollét után hazahozta hamvait idegenből és világraszóló eseményként, egyszerű unitárius szertartásával az anyaföldre temette el. Természetesen nem szegi kedvünket újabb és újabb kirekesztés, hiszen egyházközségeink már megkezdték az évfordulós ünnepek megrendezését és méltó módon emlékeznek meg egyik legnagyobb unitáriusukról. Nem akarjuk feltételezni azt, hogy esetleg homok kerül az emlékező gépezetbe azért az egyszerű életfelfogásáért, amihez ragaszkodott és meg is fogalmazott:

„A magyarság számára talán a legszomorúbb, hogy az egyetlen magyar alapítású egyház, az Erdélyben, a 16. században született unitárius - amely humanizmusával, a vallásszabadság 1568-ban kimondott törvényesítésével és haladó szellemével kiemelkedő lehetne - állandó szállka volt a többi keresztény felekezet szemében. Ez gyakran ma is tapasztalható. Kis létszámuk miatt igen sokan nem ismerik őket, és az időnként nyilvánosságra kerülő híradásokat idegenkedve vagy értetlenül fogadják.” – Világlátása még unitárius közegben is érdekes volt. Többek között ifjúkori szerelméhez írott leveleiben olvashatunk sajtószerű életrajzi beszámolókról. László Ferenc erdélyi zenetudós, aki Bartók leveleiből 99-et rendezett sajtó alá, jegyzi meg, hogy Geyer Stefihez, a Hubay-tanítványhoz, hegedűművésznőhöz „a világon egyedülálló hangvétellű, bölcselkedő szerelmes levelét írta.” Szigorú elemző tehetségével górcső alá veszi nemcsak a vallások kialakulását, fejlődését, hanem a maga filozófálgató útját is: „...a vallástan nem egyéb tiszta filozófiánál. Filozófiának kb. azt a törekvést nevezzük, amellyel bizonyos kérdéseket, melyekre csupán / érzéki / tapasztalatokra támaszkodva nem felelhetünk, megoldani igyekeznek, és pedig csakis okoskodás útján.” A lélek halhatatlanságáról és az örökkévalóságról sem a hagyományos unitárius módon /a hagyományos keresztény tanításokról nem is beszélve!/ vélekedik. De azért ajánlja szerelmének, hogy „gondolkozzék a Végtelenről, borzongjon meg tőle, s hajtson fejet előtte. Félelmetes jártassága volt a vallások történetében, a vallások filozófiájában. Óv attól, hogy a „dogmáknak igájába hajtsuk fejünket.” Egyik ilyen témájú szerelmes levele végén írja Geyer Stefinek: „Levele olvasása után zongorához ültem - az a szomorú sejtelmem van, hogy az életben nem lesz más vigasztalóm, csak a zene.” Alighanem a művészi világ ezzel szerencsésen járt. Egyházunk tagjaként, ahol nem kötötték a dogmák, az előírt hitelvek, szabadon szárnyalhatott a lelki - vallásos élete magaslataiban is. Jézus tulajdonképpen csakis etikus volt, s mint ilyen egyikét a legnagyobb műveknek alkotta.

Egyéni életében is külön értékek szerint élt. Kodály azt írja róla: „Az emberektől fél, nem könnyen melegsik fel. Vágyódik a szeretet, napfény és jobb sors után.”

Költői leírások szerint: „Olyan vékony, mint a halszállka / olyan fehér, mint egy lilium, / de ha leül a zongorához, / Sárkánnyá változik át.” „Vézna, kis óriás. Tested meredő / Szállkaként szúr a térbe fel / És körül sajjó gyulladást okoz. / Mint kivont pengét hordod magadat.” – Kosztolányi szép megfogalmazása szerint: „...ez az ember, ki előttem ül, testi mivoltában is arányos, felhúrozott, zengő és alkotásaira kell gondolnom.” – De, hogy mennyire tudott egyszerű és közvetlen is lenni, álljon itt Fodor András megörökítésében annak a Péntek nevű

embernek az elmondása, akitől bútorot rendelt Körösfőn: „Népszerű, eccerű ember vót. Nem vót nagyobb úgy 164-65 cm-nél...szelíd, mosolygó kis ember vót, mindig jókedvű...Vót neki egy kis felvevő dalosgépje-én csak így tudom a nevit - s amit beledanoltunk, a géppel mind visszadalolta nekünk.”

Paul Sacher, svájci zenész, Bartók halála után így emlékezik: „Lénye fényt és világosságot árasztott. Szemeiben fenséges tűz világított. Kutató tekintetének sugarában semmi sem állta meg a helyét, ami nem igaz és nem tiszta...” /Fodor András közléséből/

A 22 éves korában megfogalmazott életcéltől, mint forrástól, az Értől eljut az Óceánig.

Befejezésül újra idézzük őt:

”Az én igazi vezéreszmém..., amelynek mióta csak mint zeneszerző magamra találtam, tökéletesen tudatában vagyok:a népek testvérré válásának eszméje, a testvérré válásé minden háborúság és minden viszály ellenére. Ezt az eszmét igyekszem - amennyire erőmtől telik-szolgálni zenémben, ezért nem vonom ki magam semmiféle hatás alól, eredjen az szlovák, román, arab vagy bármiféle más forrásból. Csak tiszta, friss és egészséges legyen az a forrás!”

Balázsi László